

"ישראלים לא רוצים לעבוד"

ראיון TheMarker צביקה אורן, נשיא התאחדות התעשיינים, סבור כי יש לקדם את החינוך המקצועי כדי להתמודד עם המחסור בידיים עובדות בתעשייה • אורן מגיב לביקורת שנמתחת עליו ("אני מסכים שיש בהתאחדות בעיה של הרבה ניגודי אינטרסים"), וחולק על עמדותיו של שר הכלכלה נפתלי בנט – למשל, בנוגע לרפורמה במכון התקנים ולהורדת המכסים: "בנט לא מבין שהוא צריך לייצג את התעשייה מול הממשלה"

עשירית מצורכי כוח האדם במשק - לתעשייה
מספר המשרות הבלתי מאוישות בממוצע,
ברבעונים הראשון - השלישי 2013

מקצוע	בתעשייה	בכלל המשק
סך הכל	6,566	64,448
כימיה ופרמצבטיקה	297	362
מהנדסים	611	2,023
הנדסאים וטכנאים	213	536
מחשבים	382	4,487
ייצור חתכת	298	345
ריתוך מסגרות	538	1,412
מכונאים	74	342
חשמלאים ומתקינים	357	1,369
עובדי ייצור	54	57
מפעילי מכונות	555	1,102

מקור: הלמ"ס

נפתלי בנט צילום: אמיל סלמן

אורה קורן וטלי חרותי-סובר

באחרונה פתח בנט חזית נר-ספת, כשהצהיר כי יפעל לביטול דמי הטיפול - התשלום שמשלמים עסקים לארגונים כלכליים, ובהם התאחדות התעשיינים. "אם אני מגיש עתירות לבג"ץ בנושא הפחתת תשלומי ארגונים, כולם ירוויחו מזה - לא רק תעשיינים. לכן, כולם צריכים להשתתף בעלויות", אומר אורן. "השר רואה את זה אחרת. אם יציע חוק לביטול התשלום, גילחם בזה - אחרת ייווצר מצב אבסורדי, שנגדל פה פרוזיטים. יטפלו בבעיות של אנשים, ומישהו אחר ישלם על זה. אנחנו גם לא מעריכים את העריכה שרגע אחרי שיוצאים מדיון ראשון בנושא, מתקשרים עיתונאים לספר שהשר בנט כבר החליט".

על אף הכעס, מודה אורן כי בנט "צילצל בפעמון" שהעיר את הארגונים הכלכליים, שצריכים להסדיר בחקיקה את מערכת היחסים בין הארגונים לחבריהם המשימים. במקביל, הוא מציע הצעת חוק חדשה, שלפיה "כל אדם, עובד או מעסיק, חייב להיות חבר בארגון כלכלי על פי בחירתו. מי שלא יהיה מרוצה מהתנהלות הארגון, יוכל לבטא את דעתו בבחירות".

גם מכוב לא כולם מרוצים. תעשיינים גדולים שקלו באחרונה לפרוש מההתאחדות.

"תעשיינים גדולים באו אלי לפני כמה חודשים וטענו שאני מייצג את התעשיינים הקטנים ואותם לא, כי בין השאר, חוק עיי דורר השקעות הון נמצא על השולחן ומעורר תסיסה. אני מסכים שיש בהתאחדות בעיה, שמתבטאת בהריגוריות, ספקים ולקוחות, יבואנים ותעשיינים. מאידך, הכוח שלנו בא מתוך איחוד הכוחות".

אז איזה הפילוג התפוגג? "אני בא מבית ספר שאומר שהפשרה היא ההחלטה הפחות טרי

כמעט שנה חלפה מאז שהפתיע שר הכלכלה, נפתלי בנט, ושינה את שמו של משרד התעשייה, המסחר והתיירות (תמ"ת) למשרד הכלכלה. בעינו התעשיינים, הצעד נתפש כשינוי ראשוני, ולא אחרון, לכך אינו מייצג אותם. "אנחנו מאוד כועסים על החלפת השם, זה לא עניין סמנטי. אנחנו לא בטוחים שבנט מבין שהוא נציג התעשייה בממשלה", אומר צביקה אורן, נשיא התאחדות התעשיינים וראש נשיאות הארגונים הכלכליים (לשעבר לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים).

"ככלל, יש עם מי לדבר בממשלה. אמנם יושבים שם כיום אנשים שחלקם לא מנוסים - למי של שר האוצר, יאיר לפיד - אבל אני משוכנע ברצון שלו לעשות טוב ולהצליח. ואולם מישהו צריך לומר סביב שולחן הממשלה את עמדות התעשייה. בנט רוצה לטפל ביוקר המחיה, אבל זה תפקידה של כל הממשלה.

"תפקידו של שר הכלכלה להי סביר מה תהיה ההשפעה של כל מהלך שנבחן על התעשייה - וזה לא קורה. בנט לא מבין שהוא צריך לייצג את התעשייה מול הממשלה, למשל, בנוגע לרפורמה במכון התקנים או בעניין הורדת המכסים".

לא לחינם מוכיר אורן את שני הנושאים שבנט קידם חרף התנגדותה של התאחדות התעשיינים. מטרת השר היתה לעודד הורדת מחירים תוך חיזוק תחרות בתעשייה המקומית באמצעות יבוא, צמצום תקנים מיותרים והכרה בבדיקה של מעבדות בחו"ל. לת-פישת התעשיינים, צעדים אלה עוללים לפגוע בהם.

גם כשמדובר בתעשייה מסורתית. הממשלה לוחצת להעלות הפריזון בתעשייה, שהוא מהממוכים במדינות המפותחות וכ-50% מהפריזון בתעשייה האמריקאית. העלאת פריזון עלולה להתבטא שוב במיכון על חשבון עובדים, והצורך למצוא תעסוקה לעובדי כפיים עולה. מני גר, הסרים בתעשייה בעלי מקצוע כמו רתכים, מסגרים וכרסמים, וחלק מהתעשיות מכשירות כאלה בהכשרה פנימית נקודתית.

"הבעיה הראשונה של התעשייה הישראלית היא שיש ירידה דרמטית בהשקעות ולא קמים מפעלים חדשים בישראל. היוזמים מצביעים ברגליים ומקימים מפעלים בחו"ל". עמית לנג, מנכ"ל משרד הכלכלה, אמר שהתכווצות התעשייה היא תופעה עולמית.

"נכון, מדובר בתופעה עולמית, אבל בישראל איש לא מוטרד מכך ולא מטפל בזה. באירופה יש תוכניות אסטרטגיות לשינוי המגמה, אבל אצלנו משרד הכלכלה לא מסי

פון הטרף לחברות הגדולות את החושים. צריך לשחרר חסמים רגרי-טוריים ולהפוך את ישראל לידי-דונית יותר לגורמים בינלאומיים? ומה תהיה המלצתכם לסף הייצוא? "את סף הייצוא למפעלים קטנים נציע להוריד. אני לא בטוח ש-15% זה מספיק נמוך. נעשה סקר שהוכיח שהפריזון של עסק קטן שחשוף ליי-צוא עולה דרמטית. לא בטוח שני ציע להעלות את השיעור של יצוא החברות הגדולות ל-35%. אני חושב שטעיתי כשהצעת את זה בעבר".

ככוונת התעשיינים לבקש להי גדיל את המענקים מ-0.1% מהתקציב ל-0.3%.

"התעשייה מתכווצת - ואיש לא מוטרד"

אין חולק על העובדה שהי תעשייה הישראלית מתכווצת. דור ההמשך של התעשיינים קטן, ומפעלים חדשים כמעט לא מוקמים. התעשייה עוברת תהליך מיכון, שמחליף עובדים במכונות,

התעשייה המקומית, לבין הטבות המס שניתנות בעיקר לחברות רבי-לאומיות. "אם המדינה הוציאה 7.5 מיליארד שקל הטבות ליצואנים, ומתוך זה רק 350 מיליון שקל למי ענקים מקומיים - זה לא מאוזן", הוא אומר. "המענקים המקומיים צריכים להיות הרבה יותר גבוהים. אנחנו נציע שיינתן שיעור קבוע מהתמ"ג למענקים לפיתוח עסקים. זה יהיה שיעור נמוך משמעותית מהמקובל במדינות OECD".

ומה לגבי מסלול הטבות המס? "צריך למשוך חברות רבי-לאומיות, ואנחנו מתלבטים מה להי ציע כך שסביבת המס עדיין תמשיך הקמת מפעלים. מה שיותר משפיע על ההחלטה אם להקים מפעל בישי ראל זו רווקא הרגולציה. כדי להקים פה עסק אתה צריך להיות בעל שבע נשמות, כי יוציאו לך את הנשמה.

"החברות הרב-לאומיות, למשל, לא אוהבות את העובדה שחוקי העי בודה פה כל כך נוקשים ושיש זכות התארגנות לכל אחד. פסק דין פלאי

בה. כולנו צריכים להבין שזה מחיר ההתאגדות. לפעמים צריכים להתגמש עם החלטות שאינן מקובלות על כל אחד ואחד. אני לא חושב שקיימת עכשיו סכנה של פילוג".

חוק עידוד השקעות הון הוא אכן הנושא החם המונח כיום על שולחן ההתאחדות. החוק שונה ב-2011 לשביעות רצונם של התעשיינים. בעקבות ביקורת ציבורית על הטבות מס במיליארדי שקלים שהמדינה מעניקה לחברות ענק, בעוד מפעלים קטנים שאינם ערי-ברים את סף 25% המכירות לחו"ל כמעט שאינם נהנים מהן - כוחנת ועדה בראשות מנכ"לית האוצר, יעל אנדרון, את שינוי החוק, והתעשיינים נערכים להצגת עמדותיהם. בלחץ החברות הגדולות כבר נסוגה ההתאחדות מהצעה להעלות את הרף ל-35% יצוא לחברות גדולות תמורת הורדתו ל-15% קטנות.

לדברי אורן, החוק החדש יצטרך לבטא את השילוב הנכון בין מסלולי המענקים שמצמיחים את

"לא נסבול שביתה בנמלים" מה אומר צביקה אורן על התעשייה והמשק

אלון חסן צילום: איליה מלינקוב

על נמלי היס:
"לא נסבול שביתה בנמלים, אפילו לא של יום. תמיד אפשר לפנות לבית הדין לעבודה כדי לעצור מהלכים מזיקים"

על תעשיית הייטק:
"הייטק זה מושג זוויתי. לא צריך לתת ציונים כמו High או Low. אף מטוס לא טס על אלקטרונים. מישהו צריך לבנות לו מטבחים ומושבים וגלגלים. יש תעשייה אחת, שיש בה הרבה מסלולים. אינטל היא תעשייה רב-לאומית, לא ישראלית אותנטית - אבל יש חברות תוכנה וחומרה אותנטיות"

על ההסתדרות:
"המעסיקים וההסתדרות לא צריכים לבוא מראש עם עמדה משותפת ולאץ את הממשלה לקבל החלטה שהיא לא רוצה"

עופר עיני צילום: דודו בכר

נשיא התאחדות התעשיינים, צביקה אורן: "הייטק זה מושג זוויתי"

צביקה אורן

תפקיד: נשיא התאחדות התעשיינים; בעלי מ.ת.ה. מפעל לייצור קרונות רכבת בדימונה

תפקידים קודמים: קצין חימוש ראשי, עשר שנים בתפקידים שונים בהתאחדות התעשיינים

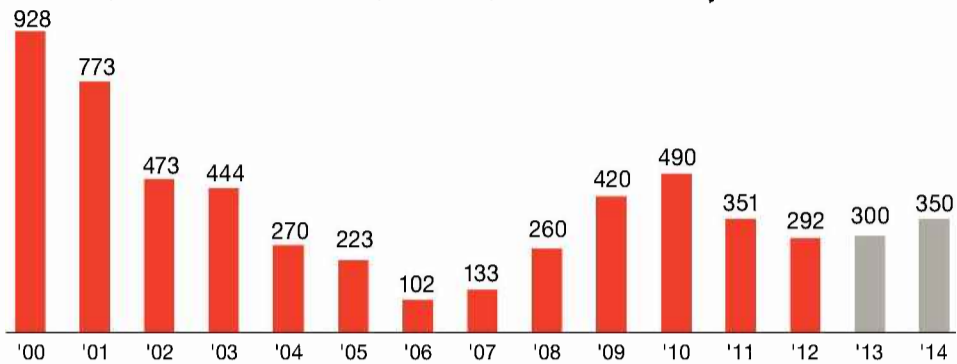
יליד: 1947, רומניה **מצב משפחתי:** נשוי + 2 וסב

לנכדה מגורים: תל אביב

השכלה: תואר ראשון בהנדסת מכונות מהטכניון, תואר שני במדעי המדינה מאוניברסיטת חיפה

צילום: אייל טואג

תנודתיות במענקים לתעשייה תקציב המענקים הממשלתי, במיליוני שקלים

מקור: משרד הכלכלה

"נניח שאני רוצה לקלוט עשרה עובדים. באים 20 איש לראיון, ומתוכם עשרה רוצים אחרי חודש מכתב כדי שיוכלו להמשיך לקיבל דמי אבטלה. בינתיים שילמתי להם משכורת, כשהם לא באמת רצו לעבוד. אם מתוך 20 איש אני קולט עובד אחד, זה טוב - כי אנשים לא רוצים לעבוד. אם במשך שנה של מאמץ אני קולט ארבעה-חמישה עובדים, זה המון. הפניה של עובדים מוכשרים כבר מגיל צעיר לתעשייה".

לסיום, תעשיינים אומרים שבני גור לקודמך בתפקיד, ההתאחדות כממנת לך נהג, שלפעמים מסייע את רעיתך. זה נראה לך סביר?

"מוסדות ההתאחדות איש" ראו שהוצאות הרכב יתחלקו שווה בשווה ביני לבין ההתאחדות. הרי כב והוצאות הדלק הם שלי, הנהג ממומן על ידי ההתאחדות. אני עובד בהתאחדות ללא שכר, והגיוני שהי נסיעות הרבות במסגרת התפקיד ימומנו על ידה בצורה כלשהי".

משרד הכלכלה נמסר בתגובתו: "המשרד מייצג את כלל אורחי ישראל ויעדו המרכזי הוא פתיחת השווקים הריכוזיים לתחרות, פיתוח תוח הכלכלה הישראלית והבאל תה להישגים חדשים, תוך טיפול משמעותי ביוקר המחיה והקלה על הצרכן הישראלי. בהתאם לכך פועל המשרד מול מגוון אוכלוסיות וגורמים, בהם גם התעשיינים. המשרד פועל זה חודשים לסייע לתעשיינים בהקלות ברגולציה, בהשקעות בהון, בסיוע לייצואים ובמחקר ופיתוח, וימשיך לפעול בנושא גם בעתיד".

האחראי. בהתחלה חשבנו על משרד התמ"ת, אבל אז באו בחירות וראש הממשלה דחה את ההחלטה. כיום נראה ששר החינוך יהיה האחראי, כי הרטוריקה שלו מתאימה".

אבל לא כולם במשרדי הממשלה מסכימים עם הכיוון.

"יש לנו מאבק איתנים עם מי שחושב שהמדינה צריכה להמשיך במתכונת קיימת, לקחת כיתות קיימות ולתת להן אספקט טכנולוגי בלבד, ולא מקצועי-טכני. באחרונה הצגתי את הגישה שלנו גם בפני השר בנט, והוא התלהב ונרתם למי שימה, ואז הוחלט שמי שיוכיל יהיה משרד החינוך, ואני לא מתנגד. השנה נקים לפחות שלושה פילוסטים - בנצרת, בתפן וברמת חובב".

מה יהיה המקור התקציבי להקמת המרכזים?

"מתוכננות ההכשרה הקיימות. מיפנו את כל התקציבים, וזה יסיי פיק כדי להקים את המרכזים".

ייתכן כי אורן פותח כאן חזית נוספת: תקציבי תוכניות ההכשרה אינם גבוהים ממילא, והניסיון להי עמים עליהם תוכנית נוספת עלול להיתקל בהתנגדות גורפת, כמו זו שבה נתקלה הצעתו של ח"כ איתן כבל (העבודה) לשנות את ייעודה של הקרן למקצועות שוחקים עבור תמרוץ העסקת עובדים מעל גיל 45. ואולם אורן לא מוטרד מהאתק ציב, אלא דווקא מממצב התעסוקה.

"במפעל שלי בדימונה מועסקים 100 עובדים, ואני צריך עוד עובדים. 80% מהמפעלים מדרווחים על חוסר בכוח אדם. אנחנו רוצים לשלם יותר מהשכר החציוני במשק, אבל אין עובדים".

מה זאת אומרת "אין עובדים"?

"נקים מוקדים לחינוך מקצועי"

לדברי אורן, יש חשיבות גדולה לחינוך המקצועי ביצירת סביבת עבודה שונה במשק. "בישראל יש לא מעט נוער שבורך בידיים חכימות, אבל העבודה בתעשייה עדיין מצטיירת כבחירה של מי שלא הצליח בכגרויות. בגרמניה, 60% מהתלמידים בוחרים מרצון ללכת לחינוך מקצועי. בישראל לא. צריך לשנות את המצב".

היה ניסיון להסללה של בני נוער, שיצא בעיות קשות לדור שלם.

"פעם הרעיון היה שמי שלא יצליח בבגרות יישלח לחינוך מקצועי. השיטה הזו פסלה. צריך לייצר מערכת שאנשים יבחרו בה באופן חיוני. הצלחתי לשים את הנושא על סדר היום הממשלתי. הרעיון פשוט: להקים מערכת דומה לגרמניה, מבוססת על רגל עיונית, שבה ילמדו אנגלית ומתמטיקה, ורגל מקצועית בשיתוף התעשייה. אנחנו מתכוונים להקים כבר השנה כמה מוקדים מקצועיים על בסיס גיאוגרפי. למשל, ברמת חובב נקים מרכז לכימיה ובתפן מרכז לחרטות. כל בתי הספר בסביבה ישתמשו במוקד, שיהיה יוקרתי ויכלול ציוד מתוחכם. רגל שלישית תהיה מע"שית: תלמידי שילמדו רכות, יעבוד בשנה ראשונה יום בשבוע בישקר, בשנה השנייה יומיים וכך הלאה. לכך צריכות להתלוות משכורות מתאימות, וכך נפתור את בעיית המחסור בכוח אדם בתעשייה וגם חלק מבעיית יוקר המחיה".

בעזרת מי תקימו את המרכזים? מי הרגולטור המופקד על הנושא? יש בעיה בקביעת הרגולטור

טובות יותר ואביע דעתי".

מנכ"ל משרד הכלכלה אומר שמי שררו לא ינשום תעשיות נבחרות. אני מציע ללנג דיון אחר: לבדוק לאיזה מפעל יש זכות קיום ולטפל בו. התפקיד שלי הוא לפתח תעשייה שיוצרת להעסיק עובדים ולהרוויח לאורך זמן. טקסטיל זו תעשייה נבחרת? או איך קוראים למפעל כמו נילית, שמייצא כמעט 100% מהתוצרת?"

אתה בעד להנשים מפעל בקשיים?

"אם הממשלה החליטה שיש לה מטרה אסטרטגית להנשים את פרי גליל, כי יש לו אפשרות לעמוד על הרגליים, היא צריכה לעשות את זה. גם אני לא הסכמתי לתת מענקים לנגב טקסטיל, כי אני לא חושב שצריך לתת כסף למפעל שעומד להיסגר".

"תפקיד הממשלה לייצר מקור מות עבודה ולהשקיע במפעלים שיש להם זכות קיום לאורך זמן. ממשלות באירופה נפלו על תע-סוקה, לא על קוטג".

פיק מודאג. חייבים להתחיל לייצר כאן סביבה עסקית נכונה, גם לנו יש אחריות. הכרתי על 2014 כשי נה שבה נשנה את הסביבה העסקית לכוז שתוכל לחיות גם עם השקל החזק. לצורך זה יש להוריד עלויות. לראשונה מאז משבר 2008 אנחנו רואים התרחבות בפעילות בחו"ל, אבל אנחנו מגיעים אליה עם הלשון בחוץ ועם תחרותיות שחוקה.

"לכן, אני אומר לנגידת בנק ישראל, קרנית פלוג, שצריך להי רוויח את הזמן עד לשינוי הסביבה העסקית, ועד אז - בנק ישראל צריך לעזור. הממשלה לא יכולה מצד אחד להגדיל עלויות, ומצד שני לאפשר שקל חזק. במקביל, כדי לאפשר סביבה עסקית גיונית, צריך לטי פל בחסמים בייורוקרטיים. לשם כך, נקים גוף שייקח כל רגולציה, חדשה או ותיקה, ינתח אותה ויגיש המל-צות למשרד ראש הממשלה".

אילו עוד צערים תציע לשינוי הסביבה העסקית?

"חייבים לחזק את כוח האדם,

שיגיע לתעשייה האוטנטית".

הייטק נחשב תעשייה אותנטית? ה"ייטק זה מושג זוויתי. לא צריך לתת ציונים כמו high או low. אף מטוס לא טס על אלקי טרונים. מישהו צריך לבנות לו מטבחים ומושבים וגלגלים. יש תעשייה אחת שיש בה הרבה מסי לולים. סטף ורטהימר הוא תעשייה אותנטית. גם שטראוס. אינטל היא תעשייה רבי-לאומית, לא ישראלית אותנטית, אבל יש חברות תוכנה או חומרה אותנטיות".

מה דעתך על הוונה לתת מענק בסך 700 מיליון דולר לאינטל?

"על בסיס ניסיון העבר, שווה לתת מענקים לאינטל, כי היא מאלה שמספקים את הסחורה. הם מייצרים הרבה מקומות עבודה והשביחו את אזור קרית גת כולו. כל כסף שהושקע באינטל החזיר את עצמו, מבלי לדרב על השם שזה עשה לנו בעולם, שהביא לישראל עוד מרכזי פיתוח. עם זאת, מדובר בהרבה כסף. אבדוק אם יש חלופות

על המחסור בידיים עובדות בתעשייה:

"נניח שאני רוצה לקלוט עשרה עובדים. באים 20 איש לראיון, ומתוכם עשרה רוצים אחרי חודש מכתב כדי שיוכלו להמשיך לקבל דמי אבטלה. בינתיים שילמתי להם משכורת, כשהם לא באמת רצו לעבוד. אם מתוך 20 איש אני קולט עובד אחד, זה טוב - כי אנשים לא רוצים לעבוד. חייבים ליצור הפניה של עובדים מוכשרים כבר מגיל צעיר לתעשייה"

על ועדי העובדים בחברות מונופוליסטיות:

"כשיש למישהו עודף כוח, זה רע - זה המבחן. בנמלים לא עמדו במבחן הזה. אני בעד התארגנות עובדים, אבל לא כשהיא מייצרת תהליכים שמזיקים לכולנו. חייבים לגמור את מונופול הנמלים. אנחנו לא מרוצים מהשירותים ומהמחירים שמציעים לנו, וחושבים שתחרות תפתור את הבעיה"

על מנכ"ל משרד הכלכלה:

"אני מציע ללנג לבדוק לאיזה מפעל יש זכות קיום ולטפל בו. התפקיד שלי לפתח תעשייה שיוצרת להעסיק עובדים ולהרוויח"

עמית לנג צילום: תומר אפלבוים